

te melden dat er in een Museum op IJsland een prachtig wit vaal stormvogeltje te zien is en zo zullen er vele Natuurlijke Historie Musea zijn die dergelijke 'freaks' in hun collectie hebben (we houden ons aanbevolen voor foto's!). Zoals het geval van de IJslandse noordse stormvogel laat zien kan men ook tegenwoordig op zee nog geheel witte zeevogels tegenkomen en het loont de moeite om te blijven kijken, buiten en in het museum. Ter aansporing: op de Dutch Birding site staat op de 'Picture gallery' een interessante foto van een zilver(?) of kleine mantel(?)meeuw van Robert Ketelaar, die in augustus bij Rottumeroog werd gefotografeerd.

Nieuw record lange-afstandtrek: noordse stern in Nieuw-Zeeland

Op 1 december 2003 werd op Stewart Island, een eiland aan de zuidkant van Nieuw-Zeeland, een noordse stern gevonden(*). Het dier is op 27 juni 2003 als kuiken geringd in Haelsingland, Zweden. De afstand tussen de ringlocatie en vindplaats bedraagt 17.510 km, maar vermoedelijk vloog het dier via de Afrikaanse westkust naar Zuid-Afrika en zette daarna koers richting Nieuw Zeeland: een route van tenminste 25.000 kilometer! De meeste noordse sterns verlaten Zweden begin augustus, wat bij een route rond Afrika zou betekenen dat deze jonge vogel circa 120 dagen lang gevlogen moet hebben en gemiddeld ruim 200 km per dag heeft afgelegd!

Foto Noordse stern gevonden op Stewart Island, Nieuw-Zeeland, door Gary Morgan. Deze opmerkelijke vondst werd eerder vermeld in Southern Bird 2004, nr 18, het kwartaaltijdschrift van de ornithologische vereniging in Nieuw-Zeeland.

In 1955 vloog een noordse stern afkomstig uit een gebied rond de Witte Zee in Rusland naar Fremantle in Zuid-Afrika. Aangenomen wordt dat deze noordse stern tijdens zijn tocht naar Zuid-Afrika de Atlantische kust heeft gevolgd: een afstand van 22.500 km. In 1997 werd dit wereldrecord lange-afstandtrek overgenomen door een juveniele visdief. Deze in Finland als kuiken geringde visdief werd in goede conditie in Zuidoost-Australië aangetroffen. Vermoedelijk vloog ook deze stern via Zuid-Afrika (Minton & Phillips 1997).

Of de nu in Nieuw-Zeeland gevonden noordse stern of de visdief uit Australië het wereldrecord lange-afstandtrek op hun naam hebben staan is afhankelijk van de gevolgde vliegroute. Het lijkt niet waarschijnlijk dat de sterns dwars over Antarctica gevlogen zijn. Een route om Antarctica heen, waarbij gebruikt is gemaakt van de heersende (westen)windrichting in de 'roaring fourties', is aannemelijker. Dit zou betekenen dat de in Nieuw-Zeeland gevonden noordse stern het bestaande wereldrecord heeft verbeterd.

Referentie

Minton C. & Philipps H., 1997. Nieuwe wereldrecordhouder lange-afstands trek: visdief *Sterna hirundo*. Sula 11: 32-34.

**Suzan van Lieshout & Luc Meuwissen, Groesbeeksedwardsweg 280, 6521 DV Nijmegen
Luc.Meuw@tiscali.nl**

'Grijze' noordse pijlstormvogel

De oudste - bekende - nog levende vogel in Groot-Brittannië is een noordse pijlstormvogel. Deze is als broedvogel geringd in mei 1957. Omdat noordse pijlen pas met broeden beginnen als ze ten minste vijf jaar oud zijn is dit oudje, dit jaar opnieuw broedvogel op Bardsey Island, North Wales, dus ten minste 51 jaar oud. Bron: Birding World 17: 264.

Spectaculair: grauwe pijlstormvogels met satellietzenders

Zendertjes die via de satelliet laten weten hoe vogels over de wereld gaan worden steeds kleiner. Ze worden inmiddels met succes toegepast op grauwe pijlstormvogels (circa 800 gram zwaar): zie http://www.seaturtle.org/tracking/?project_id=46 Op de vervolg-link Trans-Pacific migration of the sooty shearwater is te zien hoe twaalf verschillende vogels werden voorzien van zo'n zender in Monterey Bay, Californië, en vandaar duizenden kilometers naar het zuidwesten vlogen (en vliegen!), de Stille Oceaan op, over een relatief smalle trekbaan. Aanvankelijk gingen ze allemaal richting Nieuw-Zeeland, maar een van de vogels is linksaf geslagen, richting Vuurland.

Grote sterns laten zich overhalen om te gaan broeden in Zeebrugge en op Texel

Na een havenuitbreiding in Zeebrugge, België, koloniseerden grote sterns in 1989 een deel van het bijbehorende nieuwe industrieterrein. De jaren daarop kwam de broedplek onder druk te staan door recreatie. Om de grote sterns te behouden werden extra zand en schelpen gestort en is er zelfs een speciaal schiereiland van 3,5 hectare voor ze aangelegd. Ondanks al deze inspanningen bleven de grote sterns liefst op hun oude plek op het industrieterrein. In het voorjaar van 2004 werd het oppervlak van het schiereiland verdubbeld tot zeven hectare. Het mocht wat kosten, maar dan heb je ook wat: na de uitbreiding van de (door mensen) gewenste broedlocatie verhuisden alle 3400 broedparen (2% van de wereldpopulatie) grote sterns, samen met 1500 paar visdieven en 150 paar dwergsterns, naar het schiereiland. De aanleg van het schiereiland is een gezamenlijk project van BirdLife België, de Vlaamse Regionale Overheid en de havenautoriteiten van Zeebrugge. Bron: Nieuwsbrief Vogelbescherming Nederland / SOVON, augustus 2004.

Op Texel kwamen grote sterns in 2004 ook tot broeden op een speciaal voor sterns aangelegde broedplaats: in natuurreserveaatje De Petten waren enkele vierkante meters grond bedekt met een aantrekkelijke schelpenlaag, bedoeld voor de daar reeds broedende visdieven. Tot verbazing van velen kwamen daar echter 450 grote sterns uit de lucht vallen, waarvan vele (geschat op 98 paar door Martin de Jong) er ook gingen broeden. Helaas mislukte de broedpoging spoedig: tijdens een zomerstormpje op 23 juni gaven alle vogels simpelweg op. Volgens Lieuwe Dijkse (SOVON) komen grote sterns wel vaker kortstondig tot broeden op de zuidpunt van Texel, maar betreft dit altijd late vestigingen van veelal niet supervolwassen vogels, die het blijkbaar alvast eens willen proberen.

NAM past verlichting op offshore-platforms aan om vogels te sparen

Offshore boor- en productieplatforms zijn 's nachts goed verlicht (men wordt niet graag door passerende schepen aangevaren!). De verlichting heeft echter de nare bijwerking dat onder bepaalde weersomstandigheden 's nachts soms vele duizenden vogels op die lichten afkomen. De meeste hiervan zijn over zee trekkende zangvogels en deze dieren zijn niet gebaat bij die lichten. Meestal weten ze bij nadering niet meer goed wat te doen en gaan ze eindeloos rondjes om het platform vliegen ('milling'), waarbij ze uitgeput raken en uiteindelijk in zee kunnen storten. Naar voor de vogels en naar voor de olie- en gasmaatschappijen want het levert negatieve publiciteit op als het bekend wordt. De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) heeft nu als eerste het probleem aangepakt en naar verluidt ook opgelost. Men heeft een biologiestudent (Hanneke Poot van de RU Utrecht) op een van haar platforms uitgenodigd om naar de vogels te kijken en te experimenteren met de verlichting. Dat is niet zo eenvoudig, want het licht kan niet zomaar uit. Niet alleen is een donker platform een gevaar voor de scheepvaart (en vice versa), ook is men zo beducht voor vonken op een offshore-platform dat er normaal geen lichtschakelaars aanwezig zijn. Hanneke is echter in staat gesteld om toch met de verlichting te experimenteren tijdens enkele goede treknachten. Terwijl de vogels sterk werden aangetrokken door de normale (witte) verlichting, was dit aanzienlijk minder bij andere kleuren licht. Groen en blauw licht trokken aanzienlijk minder vogels aan. Blauw licht is ongeschikt omdat ook mensen het slecht zien, maar groen licht lijkt op dit punt geen probleem. De NAM gaat nu zijn eigen platformverlichtingen aanpassen en de andere offshore-maatschappijen in kennis stellen van deze nieuwe vinding. Hoera voor Hanneke!

VERENIGINGSNIEUWS

Oproep: blijf olieslachtoffers tellen!

Het seizoen 2004/2005 wordt de 29e keer dat ik de NSO-tellingen in Nederland coördineer en omdat de tellingen een belangrijk instrument zijn om (1) de veranderingen in olievervuiling te volgen en (2) bijzondere biologische informatie van zeevogels in onze omgeving te vergaren hoop ik dat we er ook dit jaar weer een groot succes van kunnen maken. Zoals altijd zijn de resultaten kort na inzending samengevat op het web te bezichtigen (<http://home.planet.nl/~camphuys/NZGNSO.html>).

Sinds 1977 is er nogal wat veranderd. Olieslachtoffers zijn een stuk zeldzamer dan toen, maar nog steeds vinden we er elke winter (afhankelijk van onze eigen ijver) honderden of zelfs duizenden. Inmiddels zijn er onder het MARPOL-verdrag maatregelen genomen (de Noordzee heeft een *Special Area*-status) waardoor er helemaal geen olie geloosd zou mogen worden. Een aanvankelijk snelle afname in het percentage olievogels lijkt tot stilstand te zijn gekomen en bijvoorbeeld bij de zeekoet, waar in Europa officieel naar hooguit 10% olieslachtoffers gestreefd wordt (wij komen van 95% ...), zijn we in Nederland blijven steken op ongeveer 50%. De NSO-gegevens worden goed gebruikt. Inmiddels doen we al weer voor het vijfde jaar mee aan een cursus voor zeevarenden in opleiding. De aanblik van olieslachtoffers (ze mogen ze voelen en ruiken) maakt kennelijk indruk: milieukunde is nu een van de meest gekozen eindexamenvakken, terwijl dit onderdeel tot dusverre op de zeevaartscholen een ondergeschoven kindje was. De meerwaarde van de telgegevens waar het gaat om meer biologische aspecten en achtergronden van vogelsterfte is kort geleden nog gebleken bij de enorme sterfte van eidereenden in het Waddengebied. NZG/NSO was de enige 'instantie' die bruikbare gegevens kon leveren en vergelijkingen kon maken met de sterfte in voorgaande seizoenen. Invasies (*wrecks*) van kleine alken (*Sula* 10: 169-182; 1996) en van papegaaiduikers (*Atlantic Seabirds* 5: 21-30; 2003) zijn geanalyseerd en gepubliceerd. Binnenkort verschijnt een speciaalnummer van *Atlantic Seabirds* over de ramp met de *Tricolor*, waarin naast dore cijfers ook interessant materiaal van het dieet van alken en zeekoeten wordt beschreven (voor het eerst konden we goed aantonen dat beide soorten in de winter ecologisch gescheiden zijn).

Kortom, ik hoop dat je ook dit seizoen weer wilt meedoen aan de tellingen: liefst maandelijks een eigen stuk, incidenteel verspreid over het land is ook prima, en hoe sneller de gegevens worden ingestuurd, hoe beter we de zaken kunnen bijhouden. Op internet kun je een dagelijks bijgewerkt overzicht van de laatste drie maanden opzoeken. Het telformulier is daar te downloaden (pdf of excel). Ook de trajectnummers zijn op internet te vinden. Voor de verzamelaars onder onze medewerkers: we hebben veel belangstelling op NIOZ/Alterra voor:

- verse alken van leeftijd 0+0 - W+1 (jonge vogels dus)
- alle duikers die nog een maag hebben (Mardik)
- stormvogels met magen (Jan Andries)
- geringde zeevogels (de ring kun je houden)

Kees Camphuysen, Ankerstraat 20, 1794 BJ Oosterend; Tel/Fax 0222-318744
kees.camphuysen@wx.nl; <http://home.planet.nl/~camphuys/NZGNSO.html>